

MAGIJA, MEILĒ, MIRTIS

SIIRI
ENORANTA

GRAUDARAGIO
UŽKALBĒJIMAS

Istorija, sužavėjusi Suomiją

2015 m. Topelius
premija

TYTO ALBA

SIIRI ENORANTA

GRAUDARAGIO UŽKALBĖJIMAS

R O M A N A S

Iš suomių kalbos vertė
Urtė Liepuoniūtė

VILNIUS 2019

Siiri Enoranta
SURUN HAURAS,
LASIN TERÄVÄ
Werner Söderström
Osakeyhtiö, Helsinki, 2015

This work has been published with the financial assistance of
FILI – Finnish Literature Exchange

Tyto alba gratefully acknowledges the financial assistance of
FILI – Finnish Literature Exchange

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

© Siiri Enoranta 2015

First published by Werner Söderström Ltd in 2015 with the Finnish title
„Surunhaura, lasinterävä“.

Lithuanian translation published by arrangement with Bonnier Rights, Finland.

© Urtė Liepuoniūtė, vertimas į lietuvių kalbą, 2019

© „Tyto alba“, 2019

ISBN 978-609-466-417-5

Pratarmė

Man buvo liepta papasakoti šią istoriją, nors tas, kuris liepė, nebūtinai kalbėjo rimtai, bet aš tai priėmiau rimtai, toks jau esu žmogus. Rašau, nors istorija visai ne tokia didinga kaip tos senose apirusiose knygose, nors joje ir nėra visų tų atsakymų, kuriuos norėtum gauti, ir ji nesibaigia laimingai, nors tam tikra prasme kaip tik taip ir baigiasi. Istoriją papasakosiu taip, kaip ji veikiausiai ir įvyko, ir daugiau nebegaliu jos pakeisti, nors kai kuriose vietose, žinoma, ir norėčiau, ir nežinau, ką ir kaip visi šie įvykiai paveikė ir kur dar jie nuves, nežinau, ir tai visai gerai.

Pokyčiai

LÉANA, 3114 M. KOVAS

Ankstyvą rytą Lėaną Hahtuvarą pažadino ilgas, aidus rūko apuoko klyksmas jūros pakrantėje virš jos namo – to paties, kurį šeimai pastatė Karmoras, – ilgas, skaidrus klyksmas: *kiiiiiii*. Lėana iškart atsimerkė. Ji miegojo neramiai kaip ir visuomet, pasirengusi nubusti iš klajonių sapnuose, jei tik jos prireiktų antrai pusei, dukrai ar sūnui. Jeigu karštą, druskingą pajūrio naktį Karmorą apniktų baimė, kurią tik Lėana sugebėdavo nustumti į šalį, jei Linanija ištrokštų, jei mažasis Ulis susapnuotų blogą sapną.

Lėana lėtai atsikėlė iš lovos, saugodamasi, kad nepažadintų Karmoro – vyro, kurio veidą miegas kartais paversdavo kampuotu, tačiau šiandien švelniu, – šį rytą, kuris buvo paskutinis. Lėana nutipeno prie miegamojo durų, basos kojos ant Karmoro švelniai nušlifotų medinių grindų lentelių nekėlė jokio garso. Lėana žinojo, kad tai kvaila, tačiau vis vien kasryt taip elgdavosi – eidavo pažiūrėti savo vaikų. Ne todėl, kad būtų dėl jų bijojusi – ji nebijojo nei ko nors beprotiško, nei įmanomo, nebijojo, kad vaikai nusiris nuo uolų į jūrą ant kyšančių akmenų, nei kad jiems įgels širšuolas, kad nukris besikarstydami po medžius arba juos mirtinai užsmaugs smauglas. Viso

to bijojo Karmoras ir savo baimę suspausdavo į piktas raukšleles lūpų kampučiuose, ir Léanai kasdien reikėdavo bučiuoti jas tol, kol išlygindavo. Tačiau Léana nebijojo; todėl, kad buvo šviesos, saulės ir vandens kriokliuose žaidžiančių vaivorykščių vaikas, todėl, kad baimė buvo nenaudinga ir nereikalinga, todėl, kad baimė *negelbėjo*, o visų labiausiai todėl, kad kadaise graudaragio tematė uodegos galiuką.

Léana užsiropštė į antresolę. Linanija į ją persikraustė prieš keletą metų, aiškiai parodydama, kad daugiau nebesidalys kambariu su mažuoju broliuku. Ji pati išsiskaptavo langą į jūrą žemos antresolės sienoje, drauge su Karmoru lango rėmus papuošė sudėtingais raižiniais. Mergaitė miegojo ant nugaros, pravira burna, be jokios baimės: *teužklumpa visos pasaulio negandos, aš jas ištversiu*. Léana žinojo, kad ištvers, josios Linanija, mažoji Nanija, dabar jau penkiolikos metų, beveik suaugusi. Rusvi plaukai bangavo ant veido ir Léana susiturėjo jų nenubraukusi – ji nenorėjo pažadinti mergaitės. Nanija, nuožmi ir karštakošė, jai niekada nereikės, kad kas nors ją gintų. Nanija, giedras liūdesio vaikas. Léana žinojo, kad mergaitė perėmė ir tėvo, ir motinos charakterio bruožus – būtų neteisinga sakyti, kad geriausias, bet lengviausias. Ji sugebės būti tvirta netapdama nepalenkiama, ji įstengs būti švelni netapdama silpna. Léana buvo patenkinta, kad Nanija susidraugavo su Šlamščiōs salos fleitadirbiu Asporu, tačiau motinai buvo aišku, kad tai – ne Nanijos kelias, ne galutinė jos stotelė, jeigu apskritai gali būti kas nors galutinio, o Léana žinojo, kad negali.

Léana nulipo žemyn ir tyliai pravėrė vaikų kambario duris. Sunku buvo nesijuokti pamačius, kaip miega Ulis: užsiklojęs visomis antklodėmis, nors net ir ant tokios vėjų gairinamos uolos, kurios viršūnėje žvelgdamas į jūrą stūksojo

jų namas, temperatūra naktį niekad tiek nenukrisdavo, kad kam nors būtų šalta. Ulis gulėjo susisukęs, kniūbsčias, veidu į pagalvę. Net ir miegodamas jis saugojosi nuo pasaulio, kurį matė taip aiškiai, taip skaidriai – Lėana tą žinojo, pamatė išsigandusiose, išmintingose Ulio akyse vos šiam gimus. Ulio plaukai buvo juodi kaip ir tėvo, tačiau jis neturėjo nė kruopelės Karmoro kietumo, ir Lėana norėjo, kad jis liktų toks, koks buvo dabar, – švelnus ir jautrus, kad netektų susidurti su gyvenimo liūdesiu, kad jis jį ramiai sutiktų ir priimtų, o paskui paleistų. Graudaragio diena Uliui dar prieš akis. Po kelių savaitių berniukui sukaks šešeri ir jį nuves į Graudaragio lanką, kaip kad nutinka kiekvienam Graudaragio tautos vaikui per šeštąjį gimtadienį. Graudaragis ateis ir papasakos Uliui, kiek liūdesio šiam skirta nešti gyvenime. Kuo mažiau laiko lankoje graudaragis praleis su Uliu, tuo laimingesnis bus berniuko gyvenimas. Pati Lėana niekad nematė graudaragio snukio, tokia laiminga ji buvo. Ji troško, kad, atėjus laikui, Ulis gautų pažvelgti graudaragiui į akis. Trumpai – jos berniukui nereikia per daug liūdesio, tik ne tam mažam, švelniam, gražiam vaikučiui, kuris šiame pasaulyje buvo suglumęs ir bailus it drugelis – tik trumpas žvilgtelėjimas, ir laimingas eiklus graudaragis galės šuoliuoti savais keliais.

Lėana negalėjo susilaikyti – pirštu perbraukė Uliui skruostą. Berniukas suraukė antakius, lyg būtų kažką labai įtemptai galvojęs, tada pravėrė mėlynas akis, kurios akimirksnį dar matė sapnų pasaulį, kol galiausiai išvydo mamą.

– Mama, – tarė Ulis patenkintas, nes kol šiame pasaulyje su juo bus Lėana, jis neturi, ko baimintis, visiškai nieko, ir Lėana tą matė ir mylėjo savo vaikelį begaline, skaidria kaip ryto rasa meile.

Tuomet Ulis užsimerkė ir vėl užsnūdo. Lėana pakilo šypsodama, paskui save užvėrė vaikų kambario duris. Ji nežinojo, kad paskutinį kartą žiūri į savo mylimąjį ir judviejų vaikus, ji nežinojo, kad šiandien ji mirs.

Rytais Lėana keliaudavo per Šlamščios salą, kad nuo siauriausios jos vietos pasiektų kitoje pakrantės pusėje esančias uolas, ant kurių perėjo pūkuotieji gandrai. Saulė danguje kopdavo vis aukštyr ir kelionė taip išsvargindavo Lėaną, kad pasiekusi tikslą ji dažnai tiesiog valandėlei prisėdavo ir žiūrėdavo į jūrą. Kiekvieną ankstyvo pavasario rytą, tuos kelis mėnesius, kai gandrai perėdavo, Lėana bėgte nubėgdavo visą kelią. Ji vis dar bėgo taip pat greitai, kaip ir vaikystėje. Ji buvo plunksnarinkė kaip ir Karmoro tėvai – juos jau seniausiai pasiglemžė jūra. Iš krūtinės ir šonų išpeštomis plunksnomis pūkuotieji gandrai minkštindavo lizdus. Lėana kas rytą juos tyrinėjo, jų buvo šimtai, ji kopė kone vertikaliai kylandžiais uolų takeliais, karstėsi žadą atimančiame aukštyje, virš putojančios jūros, ir žinojo, kad niekada nenukris. Ji tyrinėjo lizdus, o iš tuščių, kurių paukščiukai jau užaugo ir išskrido, rinko plunksnas. Susidėdavo jas į kuprinę, o paskui Šlamščioje, Pragarmės kaime, iškeisdavo į vaistus, prieskonius, drabužius ir kitką. Mėsos jiems nereikėjo, nes Karmoras buvo medžiotojas. Plunksnomis Šlamščios gyventojai žiemą kamšydavo skersvėjo traukiamų namų kampus – nors anokia ten žiema, tačiau jie be galo mėgo šilumą; dar plunksnomis kimšdavo pagalves ir su Sraujės salos gyventojais keisdavo į duoną ir molinius indus, ir Sraujos žmonės nepatikliai žiūrėjo į šlamščiškius, o šie – į sraujiškius, ir visa tai buvo

kvaila, nes visi jie buvo tų pačių šaknų ar bent jau to paties likimo.

Apie visa tai Léana galvojo bėgdama pro Laumžirgežerį džianglių link. Apie tai, kaip Graudaragio žmonės pasidalijo į Šlamščios ir Sraujos salas dėl kažkokio protėvių ginčo, kurio niekas nebeprisiminė. Abiejų salų gyventojai nė nesusimąstydami laikėsi įsikibę senos pagiežos, kuri pavirto į rūką – lygiai kaip ir pasakojimas apie atsikraustymą į salą: milžiniškas perkūnpaukštis pagrobė Trišakio pusiasalio žmones ir nuskraidino į salą, taip keršydamas už kažkokį nusikaltimą prieš griaustinio dievus, ar apdovanodamas, ar bėgdamas nuo godaus mirties erelio – kiekvienas istoriją pasakojo kaip patiko, tačiau joje visuomet būdavo perkūnpaukštis – toks didelis, kad ant jo nugaros galėjo tilpti šimtai žmonių. Tikra buvo tai, kad Léanos tauta, Graudaragio tauta, šiose salose gyveno 541 metus, ar bent jau taip buvo teigiama Raštuose, kurių originalas buvo surašytas popieriuje, tačiau vėliau, šiam pasenus, ėmus drėkti ir irti, Raštai buvo nukopijuoti į plonus ir tvirtus kamžlio žievės gabalėlius. Léana suprato, kad tiek Šlamščios, tiek Sraujos žmonės buvo tie patys, visiškai tie patys, to paties kraujo ir kūno, ir kaulų, ir nematomos sielos. Iš tikrųjų ir dvi salos iš pradžių buvo viena, tačiau, nuolat judant Žemės plutai, plokštės kasmet per pusę piršto atitolindavo salas ir retkarčiais jas sudrebindavo.

Tikra buvo ir tai, kad iš salų negalėjai ištrūkti. Karmoro tėvai mėgino visą savo gyvenimą ir galiausiai mėgindami žuvo, o dabar vyresnysis jų sūnus Kamelis toliau beviltiškai stengėsi. Jis statė laivą po laivo, lėtai, ir niekas daugiau nepajėgė jam padėti, ir visi jo laivai vienas po kito suduždavo, pakliuvę į apgaulingų salas supančių akmenų labirintą. Léana

suprato, kodėl Kamelis norėjo ištrūkti, ji matė vyro silpnąją vietą, matė jo žvilgsnyje, kuris buvo šiltas, bet amžinai ieškantis ir niekad nerandantis. Tą pačią silpnąbę turėjo ir Karmoras – du rūko ir tamsos broliai, – tačiau pastarąjį Léana sugebėjo kasdien iš naujo išgelbėti. Léana niekad nenorėjo išvykti. Ji niekad nenorėjo nieko, ko neturėjo. Ji matė, kaip kai kurie jai to pavydėjo, ir ji juos suprato, ir slėpdavo švelnų gailestį, kad dar labiau neižeistų tų paklydėlių.

Léana kojose jautė patikimą jėgą, jos nešė ją pro laukus į Džiunglių slėnį. Ji tiksliai žinojo, kaip greitai gali bėgti, kad tą patį tempą išlaikytų, kol pasieks tikslą. Tačiau ji niekada neištverdavo nesustojusi. Džiunglės buvo gyvos, tokios gyvos, kad Léana beveik girdėjo jas šaukiant tiek iš džiaugsmo, tiek ir iš baimės, vilties, pykčio, meilės, gyvasties – džiunglės buvo sukaupusios viską, ką žinojo gyvenimas! Drėgmė glamonėjo Léaną, oda aprasojosi, čiulbantys paukščiai, čirpiantys svirpliai, dūzgesys, tarškesys ir šnaresys audė tinklą, iš kurio neištrūksi, o ir nesinorėjo, kvepėjo įkaitusi, drėgna žemė ir kartu viskas, ką ji išstumdavo į paviršių tame nesibaigiančiame kūrimo siautulyje. Žalčiai rangėsi traukdamiesi jai iš kelio, nedidelės makakos klykavo medžiuose, kurie buvo tokie aukšti, kad viršūnių nė nesimatė, stambūs kupriukai poromis zujo jai aplink galvą. Saulės šviesa akinančiais, tamsą kiaurai skrodžiančiais įžambiais pliūpsniais sruvo į miško gilumą. Léana sustojo pasigrožėti ryškiai žaliu dilbio didumo driežu, kuris dar tik bandė atsigauti po išmiegotos nakties ir bailiai dirsčiojo į ją savo išsprogusiomis akimis. Ji vėl leidosi bėgti, šuoliavo per nuvirtusius, apsamanojusius medžių kamienus. Léana žinojo kelią kaip savo širdį – tiek, kiek jį buvo galima žinoti, nuodugniai, tačiau niekada iki galo. Ir šiandien

jai teko apeiti milžinišką voratinklį, kurio dar vakar nebuvo, teko pasitraukti apsimiegojusiam smaugliui iš kelio ir sugrįžti, teko pasukti aplinkkeliu, nes ten pastebėjo pirmąsias manaras, pražydušias liepsnos raudonumo žiedais. Tačiau ji niekada nepaklysdavo. Lėana visad žinojo, kad viskas bus gerai. Ji nebuvo tikra, ar taip buvo todėl, kad graudaragis jai beveik nė nepasirodė, ar graudaragis nepasirodė būtent dėl to – kažkas buvo priežastis, kažkas – pasekmė. Ji visad žinojo, kad būtini ir neišvengiami tikrai pokyčiai, ir pokyčiai buvo viskas. Ji visad žinojo, kad pokyčius reikia priimti, ir ji priėmė. Ji nebijojo.

Lėnai skriejant iš džiunglių, būrys prunkštukų sparneliais plakė jai kojas, pasipiktinę čirptelėjo, ir jai norėjosi juoktis. Ji sutrumpino kelią ir kirto Graudaragio lanką, ir milžiniškas, medžiais ir augalais apaugęs Ūkanotasis kalnas pasiliko jos dešinėje, užstodamas už jo esantį Pragarmės kaimelį, kurį kasmet per porą žingsnių pasiglemždavo jūra. Graudaragio lankoje kaip visada nebuvo nė gyvos dvasios. Nors salų gyventojai dažnai užtikdavo graudaragių pėdsakų ir čia pat už nugaros girdėdavo mažų kanopų bildėjimą, nors pavasariais dygliuotuose krūmuose rasdavo įstrigusią žieminio kailio gaurų, niekas nėra matęs graudaragio daugiau nei kartą, per šeštąjį gimtadienį. Ir niekas niekad nebuvo radęs negyvo graudaragio. Kartkartėmis vaikai bandydavo jų ieškoti, netgi buvo pasakojama istorija apie audinių dažytoją, gyvenusį prieš tris kartas, kuris, išėjęs iš proto, statydavo graudaragiams spąstus (Sraujos žmonės tikino, kad anas buvęs iš Šlamščios, o slamščiskiai – kad iš Sraujos), tačiau anksčiau ar vėliau visi salos gyventojai suprasdavo, kad graudaragiai neketina atskleisti savo paslapties. Lėnai tai netrukdė. Ji tik no-

rėjo pamatyti graudaragio snukelį. Karmoras pasakojo, kad graudaragio burnos kampučiai nežymiai sviro žemyn, tarsi tas būtų raukęsis, ir vėliau, geriau pagalvojus, jis netgi atrodė šiek tiek juokingas, tačiau tada lankoje, kai graudaragis iš po ilgų blakstienų savo didžiulėmis akimis, kuriose, rodės, glūdėjo per amžius sukaupta viso miško išmintis, gerokai per ilgai žvelgė į Karmorą, mažasis Karmoras negalėjo nieko kita, kaip tik raudoti.

Galiausiai Léanai atsivėrė jūra – staiga, netikėtai kaip visada: Léana skubėjo per tankų mišką saugodamasi šakų ir lianų, žalia, kiek akys užmato, ir tada staiga. Jūra.

Drauge su Uliu jiedu dažnai sėdėdavo baltame Lobių pakrantės smėlyje. Ten bangos būdavo didesnės nei Nuolaidžioje pakrantėje, kur purslus apramindavo koralinis rifas, tačiau vėjas ne toks stiprus – šis baugino Ulį. Ten jie tiesiog leisdavo laiką ir tik žiūrėdavo, žiūrėdavo į jūrą, kartais vos valandėlę, o kartais taip ilgai, kad saulė spėdavo nusileisti ir panirti į sapnus. Kas kartą Uliui vis iš naujo reikėdavo priprasti prie jūros neapbrėptumo, prie nesuvokiamos galybės. Atoslūgio metu būdavo lengviau, mat visai prie pat kranto atsiritančios bangos gąsdino Ulį. Jis sėdėdavo greta Léanos ir jiedu laikydavosi susikibę už rankų, o jeigu kildavo audra, Ulis susirangydavo jos glėbyje. Jiedu tylėdavo ir Léana mažam berniukui nebyliai perduodavo savo meilę, per odą ir liną prasiskverbiančią iš kūno į kūną, ir Ulis kaupdavo ją tol, kol būdavo pasirengęs susidurti su jūra. Tuomet jis atsištodavo ir lėtai eidavo link pakrantės, nė karto neatsigręždamas, ir Léana žinojo, kaip beatodairiškai jis pasitikėjo – Ulis žinojo, kad mama niekad nedings, ir ši nedingo. Ulis įkišdavo kojos pirštą į vandenį. Nieko daugiau – jūroje jis nie-

kad neplaukiojo. Paeiliui statydavo mažus padelius į šlapią smėlį ir žiūrėdavo, kaip savo svoriu iš po kojų išstumdavo vandenį, kaip aplink padus išsispausdavo šviesesnis apvadas. Jis atsitūpdavo patyrinėti kriauklių ir jūros putos suformuotų smėlio bangelių. Kartais prie pat vandens jis laidydavo iš ilgų šiaudų nupintus aitvarus. Žiūrinėdavo vėžlių paliktus pėdsakus. Grįždavo pas Léaną ir ištiesdavo ranką.

Léana skardžiu nusileido į pirmąjį takelį. Jūra buvo taip žemai, kad penki vyrai būtų galėję stovėti valtyje vienas kitam ant pečių, ir vis vien aukščiausiai esantis nebūtų pasiekęs žemės paviršiaus. Vis dėlto šioje vietoje palei krantą nusidriekęs uolynas nebuvo visiškai status – jį formavo daugybė pakopų ir kišenėlių, kuriose pūkuotieji gandrai galėjo susisukti lizdus. Kone visai ant vandens buvo kelių žingsnių pločio uolos kyšulys, nepailstamai daužomas bangų. Horizonte atsivėrė bekraštė mėlyna jūra su raibuliuojančia puta, slepianti uolėtą, apgaulingą dugną, sulaikydavusį nenuoramas, trokštančius pabėgti iš Šlamščios ir Sraujos salų.

Léana ėmė rinkti plunksnas. Šios buvo minkštos ir lengvos kaip atodūsis, ir jeigu jas glaudžiai sudėdavai, į kuprinę galėdavai sutalpinti kad ir milijoną. Léana saugojosi, kad neišgąsdintų vis dar lizduose gyvenančių paukščių; uolos šonu slinko tolyn, rinko plunksnas iš apleistų lizdų, nugara jautė vis kaitresnius saulės spindulius. Uolynu sroveno lėti gėlo vandens upeliai, rasojančios samanos atrodė taip, lyg karštyje prakaituotų. Tada Léana rado vienišą paukščiuką – taip kartais nutikdavo. Léana iškart suprato, kad tėvai jį apleido arba žuvo, nes pūkuotieji gandrai nė akimirksniui tyčia nepaliekia savo jauniklių vieny. Kol vienas iš tėvų medžioja, kitas lizde saugo vaikus. Tačiau šiuo mažyliu niekas nesirūpino. Léana

atsargiai paėmė jį į kumštelį ir ėmė kopti kairiau, nedidelės pasislėpusios įlankos link, į užutėkį, kuriame visuomet palikdavo tokius jauniklius. Jie turėjo nemažai galimybių išgyventi, jeigu tik atsidurdavo saugioje vietoje, ramiam vandeny, kur galėdavo ieškoti vabalėlių, o vėliau ir nedidelių žuvų. Jeigu tik iš lizdo nenukrisdavo tiesiai į besidaužančias bangas. Paukščiukas Lėanos delne drebėjo, Lėana kopė taip pat tvirtai, kaip ir visada, basais pirštais ieškojo geriausios vietos atsispirti, jai nė nereikėjo žiūrėti, kur stato koją. Tada, dantytoje uolos įduboje, Lėanai visai prieš pat akis trakstelėjo, ji pamatė kažką judant, krūptelėjo, ir tą akimirką, pasibaigusią dar jai neprasidėjus, visos jos gyvenimo galimybės susitraukė iki mirties neišvengiamybės.

Lėanai nusprūdo ranka. Išslydo ir paukščiukas; vėjas pagriebė lengvą aksominį kūnelį, atsargiai nunešė į saugų užutėkį, jauniklis nė nepurptelėjęs nusileido į vandenį ir apstulbęs liko plūduriuoti melduose. Tuo metu Lėana krito žemyn ir vėjas nepajėgė jos nešti, nors ir ji, tam tikra prasme, buvo lengvutė it atodūsis. Nugara ji atsimušė į aštrius kyšulio akmenis ir jai skilo kaukolė, tačiau paskutinę akimirką ji matė virš Šlamščios nusidriekusį begalinį vasaros dangų ir aukštai jo klostėse snaudžiančius masyvius debesis. Jai nukritus, iš kiek aukščiau esančios uolos įdubos dirstelėjo graudaragis. Jis atsargiai nusileido prie Lėanos kūno ir mažu, nusiminiu snukeliu prigludo jai prie skruosto.

Skaistieji Aušros rūmai

BĒANA, 3114 M. KOVAS

Bēana nervingai žvilgčiojo į savo atspindį arkinio koridoriaus languose, kol tarnas lydėjo ją iki skaisčiųjų Aušros rūmų pagrindinio įėjimo. Vitražais puošti langai iškreipė švelnius jos bruožus, ir ji negalėjo atskirti, ar makiažas – ryškiai mėlyni ratilai aplink akis, kuriuos ką tik eidama per skaisčiųjų Aušros sodą baiminosi sugadinti nusičiaudėjusi ir apsiašarojusi nuo žiedadulkių – vis dar atrodė gerai. Mažoji sesutė išdažė jai akis ir sugarbiniavo plaukus prisiekinėdama, kad lankantis rūmuose būtina taip pasipuošti, tačiau Bēana vis dar nebuvo tikra, be to, visai negelbėjo, kad jaunesnysis brolis šaipėsi iš jos „kamufliavo“. Ji lyg išvelgė pašaipą tarno žvilgsnyje, kai šis sutartu laiku atėjo pasitikti ant sodo laiptelių, ir taip pagalvojusi Bēana tuoj pat ant savęs supyko. Kam rūpi tarno nuomonė! Galbūt jis ir tarnavo skaisčiuosiuose Aušros rūmuose, tačiau viso labo tebuvo vyras.

Bēana buvo priblokšta, tiksliau – persigando, kai stiklo meistrė pranešė, kad princesė nori su ja susitikti. Sidrinėjos pusiasalio princesė, Skaisčioji Sadėja! Bēana iki pat dienos pabaigos nebesugebėjo normaliai dirbti, netgi sudaužė nebaigtą savo darbą – tai turėjo būti spiralės formos stiklo vaza.

Ji išslydo iš žnyplių ir skaidrutėlės šukės pažiuro ant akmeni-
nių dirbtuvių grindų. Taip jai nebenutikdavo jau daug metų.
Ji vis dėlto sugebėjo pavalgyti, nors ir nervinosi, – valgyti ji
visad sugebėjo. Tačiau visa tai buvo beprotiška. Visi žinojo,
kad princesė Sadėja į rūmų stikles imdavo tik pačias dai-
liausias, pačias talentingiausias. Bėana, be abejo, žinojo, kad
moka elgtis su stiklu, netgi puikiai moka, tačiau visgi nebuvo
išskirtinių gabumų ir tikrai nebuvo graži. Dėl to ji nejutė
kartėlio ir niekada nesigraužė, tačiau buvo aišku, kad jos iš-
vaizda blanki, be to, ji turėjo antsvorio, o princesė buvo tokia
neapsakomai graži, kad greta galėjo pakęsti tik gražiausias,
nuostabiausias stiklapūtes, rafinuočiausias ir talentingiausias
Sidrinėjos pusiasalio mergaites.

Bėana buvo mačiusi princesę Sadėją penkis kartus. Ji
aiškiai prisiminė kiekvieną iš jų. Dukart jai pavyko atsistoti
pakankamai arti, kad išgirstų, kaip princesė kalba apstulbu-
siems žmonėms iš rūmų balkono Sidrinėjos aikštėje, o per
tuos aštuonerius metus, kuriuos Bėana mokėsi Vidurinio ky-
šulio stiklo dirbtuvėse, princesė triskart svečiavosi Bėanos
komandos sparne. Per pirmąją viešnagę princesė dar buvo
mažutė ir gležna kaip rožės pumpuras, ir sprendimus, rodos,
priimdavo jos patarėjos, vyriausiosios rūmų stiklės, tačiau jau
tada mažose princesės akyse Bėana įžvelgė aštrų kaip kardas
ryžtą. Per kitą apsilankymą buvo aišku, kad dešimtmetė prin-
cesė Sadėja nurodinėjo visiems ir viską, o kai sukako dvylika,
ji pasiskelbė vienvalde Sidrinėjos pusiasalio valdove, nors iki
pilnametystės ir karūnavimo buvo likę dar aštuoneri metai.
Tie menki maištai, kurių kilo liaudyje, buvo užgesinti tvirtos
rankos. Žinoma, teoriškai princesė Sadėja vis dar privalėjo
dėl savo veiksmų tartis su Skaisčiąja taryba, tačiau praktiš-

kai – taip kalbėjo Bėanos tėtis, tačiau tik tarp keturių sienų ir pusbalsiu, – taryba tebuvo princesės numylėtinių būrelis, už didžiulius pinigus nupirkto kilmingosios, turėjusios nuolatinį leidimą svečiuotis Aušros rūmuose – nuolatinį tol, kol leptelėdavo ką nors prieš princesės sprendimus arba šiaip ją sunervindavo. Dabar princesei Sadėjai buvo šešiolika, dvejis metais mažiau nei Bėanai, ir ji viena valdė turtingiausią Vakarinio jūržemio valstybę.

Pastarąjį kartą Vidurinio kyšulio stiklo dirbtuvėse princesė lankėsi vos prieš mėnesį. Stiklapūtės laukė išsirikiavusios už ilgų stalų, išstačiusios geriausius savo dirbinius. Tądien niekas nedirbo, mergaitės nebuvo išraudusios, suprakaitavusios ir suodinos – nesulipusiais plaukais, visos apsišvarinusios, kvėpėjo levandomis, išdabintos kaip stiebai, apie kuriuos šokdavo per tradicines Aušros šventes, apanglėjusios medinės klumpės nuspirtos į kampus. Sklido gandai, kad ant princesės rankų nebuvo jokių nudegimų, ir kad ji galėjo net atleisti iš tarnybos darbe susižeidusią stiklę. Princesė buvo tobula, tad ir jos stiklės privalėjo tokios būti. Vis dėlto tobuloji princesė Sadėja tą dieną vėlavo, ir joms teko ilgai laukti. Bėana pastebėjo, kad kai kurios iš jaunesniųjų mergaičių ėmė nekantrauti. Pagaliau princesė įsiveržė vidun, jai iš paskos sekė nervingas patarnautojas. Stiklės padarė reveransą kaip buvo mokytos, o stiklo meistrė žiojosi pradėti įprastą karališkąjį pristatymą.

– Nesivargink su tais formalumais, Aldrana. Juk visi čia žino, kas aš tokia.

Princesė pertraukė stiklo meistrę dar jai nė neprabilus, ir Bėana nežinojo, kas labiausiai ją pribloškė: tai, kad kažkas kreipėsi į meistrę vardu, kad princesė taip šiurkščiai sulaužė

tradicijas ar tai, kokia deginanti buvo jos akių šviesa, kai žvilgsniu permetė pritūpusias drebančias mergaites.

Princesė valandėlę stovėjo nejudėdama, tarsi duotų stiklėms leidimą ryti ją akimis. Tarsi jai būtų teikę jėgų tai, kad kiti žiūri, kad kiti privalo į ją žiūrėti – jos švelnias medaus spalvos garbanas, trapius stiklo papuošalus ir mėlyna, turkio ir žalia spalvomis padažytus akių vokus, kurie patys atrodė kaip papuošalai. Ji dėvėjo dailiai krintančią daugiasluoksnės perregimos medžiagos suknelę, kuri mirgėjo nuo vakaro saulės, apnuogindama laibas rankas ir pečius. Tada princesė pasisotino, akimirka praėjo. Bėnai pasirodė, kad princesė tiksliai žinojo, ką darė, kad kiekvienas žvilgsnis ir galvos linktelėjimas, kiekvienas bakstelėjimas pirštu buvo gerai apgalvoti. Bėnai tai kėlė baimę. Princesė Sadėja mielai nusišypsojo meistrei ir ėmė po vieną apžiūrinėti stiklapūtes. Ji pradėjo nuo stalo galo ir artinosi Bėanos link, ir buvo neįmanoma į ją nespoksoti, neįmanoma save nuraminti mintyse be perstogės kartojant, kad netrukus tai baigsis ir Bėana liks gyva, kad niekam nebus įsakyta dėl bjauraus stiklo kūrinio nukirsti jai galvą. Tačiau, pasirodo, galėjo būti ir blogiau.

– O tu daili, – sušnabždėjo princesė Sadėja, per stalą pasilenkusi visai prie pat vienos iš stiklapūčių – taip arti, kad mergaitė nežinojo, kur dėti akis. Veidą ir kaklą išmušė raudonos dėmės, lūpos trūkčiojo nuo nedrąsaus šypsnio, kurį greitai pakeitė nusivylimo kupina mina. – Gaila, kad neturi nė menkausio supratimo, kaip elgiasi stiklas.

Ir princesė perėjo prie kitos mergaitės. Į kai kurias teužmesdavo akį, kartais arogantiškai prunkštelėdavo pažvelgusi į jų darbą ar šukuoseną, tačiau su kai kuriomis ji stabtelėdavo pasišnekėti ir liepdavo meistrei surasti ir parodyti jų egza-

mino atsakymus. Kiekvienų metų pabaigoje Sidrinėjos stiklo dirbtuvių moksleivės privalėjo laikyti egzaminą, per kurį reikėdavo pagaminti tam tikrą kiekį stiklo dirbinių ir atsakyti į ilgą klausimyną, kuris, rodos, buvo sudarytas savavališkai ir atsitiktinai. Klausimai galėjo būti ne tik apie stiklo pūtimą, bet ir apie matematiką, geografiją ir politiką, taip pat apie madą arba karališkųjų Aušros rūmų gaudus. „Kokia yra mano mėgstamiausia spalva šį sezoną?“ – buvo klausama praeitame egzamine, ir „aš“ čia, žinoma, reiškė Aušros princesę Sadėją. Rašymo dalis visuomet siutino Bėaną, nes visi žinojo, kad diduma egzaminų atsakymų nė neperskaityti atsidurdavo archyve. Princesę vienintelę domino atsakymai į jos pačios sugalvotus klausimus, bet ir ji skaitydavo tik ištraukas.

– Kodėl gi tavo sijonas yra tokio ilgio? – paklausė princesė mergaitės, stovinčios greta Bėanos. – Nemokamas princesės patarimas: storos blauzdos vis dar nėra madingos.

Ji paliko amo netekusią mergaitę ir perėjo prie Bėanos.

Mano savigarba ir orumas nepriklauso nuo šito žmogaus nuomonės, – mintyse sau priminė Bėana. Nors ji ir Sidrinėjos valdovė, vis dėlto ji tėra žmogus, nors ji ir gražesnė už mane, ji nėra geresnė, nors ji šitaip ir žiūri, aš nepalūšiu...

– Graži rožė, – pasakė princesė ir paėmė į rankas Bėanos stiklo gėlę. – Labai graži.

Ir Bėanos mintyse kartota padrąsinimo kalba išplazdėjo, vietoj jos viską užliejo siutinanti akla pagarba ir dėkingumas, kad princesė savo gležname delne laikė būtent Bėanos gamintą rožę ir ją gyrė.

– Kodėl nenešioji jokių stiklo papuošalų? – paklausė princesė. – Juk tikrai mokėtum jų pasigaminti.

Viena princesės Sadėjos ranka buvo nuo pat peties iki

riešo papuošta plona grandinėle, ant kurios kabėjo įvairių dydžių ir spalvų stiklo karoliukai. Jai judant, karoliukai tyliai skimbčiojo atsimušę vienas į kitą.

– Mano nuomone, su jais nepatogu ir jie trukdo dirbti, – atsakė Bėana, ir jos balsas jai pasirodė idiotiškai spigus ir slepiamai kasdienis.

– Esi praktiška mergaitė, – tarė princesė, nutaisiusi šelmišką veido išraišką, leidusią jai sakyti bet ką ir bet kam, o vertinama šalis galėjo arba įsitraukti į žaidimą, arba apsikvailinti.

Bėana linktelėjo ir nebežiūrėjo į princesę. Tą ji girdėjo visą savo gyvenimą. Bėana visuomet buvo išmintinga, apdairi, praktiška. Niekomet arši, pašėlusė arba paslaptina, nė kartelio nėra kuo nors panėšėjusi į princesę Sadėją. Tačiau Bėana neišsižadės savęs net dėl tos mergaitės, net dėl princesės.

– Parodyk jos atsakymus, – princesė liepė meistrei, ištiesė ranką, laukdama pluošto popierių, ir pabrėžtinai nuobodžiaudama pūstelėjo į plaukus sau ant kaktos, meistrei iš karto neradus Bėanos egzamino rezultatų.

Tas laiko tarpas, kurį princesė praleido žiūrinėdama atsakymus, rodė, pamažu virto į kartuvių virvės kilpą aplink Bėanos kaklą. Tylioje patalpoje žiauriai aidėjo virš durų kabančio laikrodžio tikslėjimas, už žaliuzių švietė akinamai ryški pavasario saulė, Bėanos šonu tekėjo prakaito lašelis. Ji pastebėjo, kaip greta stovinti mergaitė tankiai mirksi, stengdamasi sulaukyti ašaras. Staiga princesė nusijuokė, ir per mergaites nuvilnijo kolektyvinis išgąstis.

– Ak, tai, tavo nuomone, turėtume paskelbti Barmijai embargą?

Iš pradžių Béana nesuprato, apie ką princesė kalba, o kai suvokė, norėjo vožti sau antausį. Galvoje it kino juosta ėmė suktis praeito gruodžio diena. Egzamino diena. Béanai nepavyko pagaminti stiklinio keturių pirštų žiedo, ji buvo suirzusi, sušalusi ir alkana ir visai nebeturėjo jėgų rašyti kelių puslapių atsakymų – juk vis vien niekas niekada jų neskaitys. Ji užpildė lapus skubėdama, kad tik greičiau galėtų eiti namo, parašė, kas pirmiausia šovė į galvą, ir vienas tų dalykų buvo kone pažodžiui atkartoti tėčio žodžiai, kad reikėtų nutraukti bet kokią prekybą su pietine Barmijos karalyste. Barmijoje vergija buvo neatsiejama kasdienybės dalis, ir niekas šalyje dėl to nesuko galvos – kaip Béana girdėjusi, nė patys vergai. Jos tėtis laikėsi nuomonės, jog Sidrinėjos karalystė pernelyg garbinga, kad teptųsi rankas prekiaudama su Barmija. Iš istorijos pamokų Béana prisiminė, kad kadaise, aštuntojo dešimtmečio pabaigoje, princesės Sadėjos tėvas karalius Daotras stengėsi apriboti Barmijos prekybą vergais ir tam įsteigė jūrų sargybą, kuri vaikydavosi vergų laivus, jeigu tik šie prisiartindavo pernelyg arti Sidrinėjos uostų. Tačiau išlaikyti sargybą buvo sudėtinga ir brangu, be to, niekas nežinojo, ką daryti su išlaisvintais vergais: šie buvo benamiai, bemoksliai ir dažnai platindavo užkrečiamąsias ligas. Tad šių pastangų buvo atsisakyta nepasiekus jokių rezultatų: Sidrinėja užmerkė akis prieš vergovę. Kartą Béana nugirdo, kaip jos tėtis kalbėjosi su kaimynu apskaitininku apie tai, kad karalius Daotras, be abejo, stengėsi, kiek galėjo, tačiau buvo pernelyg pasinėręs į savo žmoną, kad Sidrinėjos karalystėje pagaliau pasiektų pastebimų pokyčių. Tai, žinoma, taip pat buvo revoliucinės, uždraustos šnekos. Princesė Sadėja nenorėjo, kad jos tėvai būtų minimi, ir netgi nutraukė paprotį, pagal kurį

ankstesnio valdovo gimtadienis Sidrinėje buvo švenčiamas taip pat iškilmingai, kaip ir esamo.

Princesė laukė atsakymo, o Bėanos galva buvo tuštutėlė. Ji jau žiojosi sakyti, kad taip manė jos tėtis. Bet laiku susivokus ir spėjus užsičiaupti Bėaną užliejo siaubo ir palengvėjimo banga. Moterys Sidrinėjos karalystę valdė nuo tada, kai daugiau nei prieš penkis šimtmečius jaunoji princesė Sidrinėja užėmė po Didžiosios giltinės chaoso apimtą pusiasalį, tačiau princesės Sadėjos valdymo laikotarpiu vyrų padėtis dar labiau sumenko. Vyrams nebuvo galima suteikti atsakomybės ar sprendimų galios, mat jie buvo primityvios būtybės, vergaujančios aistroms; nesitvardantys iracionalūs triukšmadariai – tokios nuomonės apie vyrus laikėsi princesė Sadėja, o kartu su ja ir visa karalystė. Vyrai tiko būti tarnais ir virėjais, valytojais ir kalkakmenio nešikais. Vyrų, be abejo, turėjo būti, kad Sidrinėjos tauta tęstųsi iš kartos į kartą, tačiau pasitikėti vyru nevalia. Dauguma Sidrinėjos pusiasalio piliečių vis dar sudarydavo santuokas su vyrais arba likdavo jau esamoje santuokoje, kaip kad Bėanos tėvai, tačiau Aušros dvarininkės ir aukštuomenė – pusiasalio turtingiausiosios ir įtakingiausiosios – arba tuokdavosi su moterimis, arba palaikydavo slaptus, gėdingus, tačiau natūraliai būtinus laikinus santykius su vyrais. Princesė Sadėja privertė priimti įstatymus, ribojančius vyrų teisę rinktis į sambūrius ir turėti žemės. Vyrai negalėjo nė svajoti apie stiklapūtystę. Vyrai buvo visuomenės dalis taip pat, kaip žiurkės buvo uosto dalis – neišvengiamas blogis. Jie turėjo žinoti savo vietą ir suvokti savo ribotą padėtį. Tačiau Bėana mylėjo tėtį ir mažąją broliuką ir princesės Sadėjos nuostatai niekada iki galo nepritarė.

– Mano nuomone, vergovė yra neteisinga ir Sidrinėjos pusiasalis neturėtų to remti, – pagaliau pasakė Bėana po tokios ilgos pauzės, kad vargu ar nuskambėjo įtikinamai.

– Aišku, – tarė princesė ir šiek tiek kilstelėjo smakrą, tarsi būtų priėmusi iššūkį, tačiau tas savotiškas žaidimas ar pašaipa nedingo iš jos žvilgsnio. – O kai padarysime taip, kaip tu nori, ir nutrauksime prekybą su Barmija, iš kur gausime kalkakmenio? Jis, beje, yra baisiai reikalingas stiklapūtystei.

Bėana buvo beatsakanti, kad puikiai žino, kam naudojamas kalkakmenis, tačiau princesė tęsė toliau.

– Be to, ar mums reikėtų palikti vargšę Barmijos liaudį be anglių ir miltų? Ar žinojai, kad be mūsų jie neturėtų duonos? Barmijos mums reikia kur kas mažiau nei jiems mūsų. Ar būtų teisinga, jeigu Sidrinėjos pusiasalis paliktų Barmiją likimo valiai?

– Galbūt yra koks nors kitas būdas, – tyliai pasakė Bėana.

– Koks kitas būdas? – paklausė princesė.

– Nežinau.

– Na, tai galėsi pasukti savo mažą galvelę, – tarė princesė ir švelniai perbraukė Bėanai skruostą.

Ji įkišo Bėanos egzaminų atsakymus atgal stiklo meistrei į rankas.

– Turbūt galiu ją pasilikti, ar ne? – dar paklausė, bet iš tikrųjų nė nelaukdama atsakymo pagriebė Bėanos pagamintą stiklinę rožę ir perėjo prie kitos mergaitės.

Skrustą dilgčiojo toje vietoje, kur jį prilietė princesė. Bėana ketino padovanoti rožę mamai. Vos po mėnesio ji buvo pakviesta į skaisčiuosius Aušros rūmus įvertinti. Princesė nuspręs, ar Bėana taps viena iš Aušros rūmų stiklių, ar taps garbingiausio amato visame Sidrinėjos pusiasalyje at-

stove, asmenine princesės tarnautoja, patarėja ir stiklapūte, ar jai teks palikti šeimą ir kraustyti į rūmus.

Dabar Bėana stovėjo priešais sunkias dvivėres rūmų duris ir laukė, kol jas atidarys specialaus stiklo šarvais apsitaisiusios karės. Kares kartais galėjai pamatyti vaikštančias miesto centre po dvi arba po keturias, o kai princesė išeidavo iš rūmų, jos pašonėje visuomet būdavo bent dvi. Bėana niekuomet negirdėjo jų šnekant, niekad nematė šypsenos jų veiduose. Ji niekuomet neketino joms priešgyniauti. Bėana negalėjo patikėti, kad netrukus žengs į karališkuosius rūmus. Į juos negalėjai patekti, nebent buvai aukštuomenės narė, stipendiją gavusi menininkė arba kitas ypač svarbus asmuo. Arba, žinoma, tarnas. Sidrinėjos pusiasalio gyventojai dėkingi gaudė net ir mažiausius su rūmų gyvenimu susijusius informacijos trupinėlius, tad Bėana nemažai apie juos žinojo, nors niekad ten ir nesilankė. Jos žiniomis, daugybėje rūmų sparnų ir aukštų buvo mažų mažiausiai pirčių kompleksas, observatorija, treniruočių salė, augintinių sodas, kepykla ir, žinoma, Sidrinėjos pasididžiavimas – Aušros stiklo dirbtuvės. Be princesės, stiklių, karių ir Skaisčiosios tarybos narių, rūmuose daugiau nebuvo nuolatinių gyventojų – tarnai gyveno atskirame pastate rūmų kieme, – tačiau princesė nuolat kviesdavosi į svečius tas aukštuomenės nares, kurios tuo metu buvo jos numylėtinės. Dabar ir Bėana bent valandėlę bus rūmų gyvenimo dalis.

Durys atsidarė nė negirgžtelėjusios. Už įėjimo atsivėrė milžiniškas vestibulis, per jį tarnas nuvedė Bėaną prie sosto menės durų, kurias saugojo dar dvi karės. Sosto menė kartu buvo ir valgomasis, ir šokių salė – tą Bėana žinojo jau anksčiau. Šiandien stalai buvo sustatyti taip, kad tarp jų liktų il-

gas link sosto vedantis takas. Dideli langai buvo papuošti vitražais, kurių raštai atsispindėjo akmeninėje sienoje priešais. Aplink Bėaną iš visų pusių stūksojo skirtingo aukščio kolonos, ant jų buvo išstatyti ankstesniųjų karalienių stiklo dirbiniai. Bėana norėjo žinoti, kuriuos iš jų pagamino princesė Sadėja. Visų labiausiai ji troško pamatyti sostą, ir štai dabar jis stovėjo tiesiai priešais ją. Pirmosios Sidrinėjos pusiasalio valdovės, stiklapūčių tradicijos pradininkės, pačios princesės Sidrinėjos pagamintas stiklo sostas, kurio atlošas kūpsojo virš valdovės galvos kaip vešlus perregimas gėlių tankumynas. Bėana niekada nebuvo mačiusi tokio grožio, niekad nebuvo regėjusi taip išdirbto stiklo. Sostas buvo toks trapus, toks gyvas, kad galėjai net pajusti, kaip gėlės virpa vėjyje, o ant žiedlapių žvilgantys rasos lašeliai byra į princesės plaukus; tačiau kartu jis buvo pompastiškas, savo prabanga toks įžūlus, kad nepaliko nė menkiausios abejonės dėl valdovės visagalybės.

Kažkas reikšmingai kostelėjo, ir Bėana su siaubu susivokė, kad stovi priešais Aušros princesę, bet, užuot pasisveikinusi kaip priklausė, išsižiojusi spokso į sostą. Bėana taip staigiai tūptelėjo, kad kone prarado pusiausvyrą, ir išgirdo princesę juokiantis, tačiau nebedrįso pakelti akių nuo marmuro grindų.

– Atrodo, šiandien esi kiek užsisvajojusi, – smagiai tarė princesė Sadėja.

– Apgailestauju, – sumurmėjo Bėana. – Visada svajojau pamatyti sostą. Skaisčioji Aušros Sadėja, – pridūrė ji, judama kaip veide pulsuoja kraujas.

– Pažiūrėk į mane, – paliepė princesė, ir Bėana pakėlė akis.

Princesė Sadėja atrėmė galvą į sosto atlošą, iš viršaus

žvelgdama į Bėaną. Jau ir taip įkypos princesės akys buvo apvestos juodu pieštuku kaip katės, slėpiningai. Plaukuose segėjo paprastą stiklo kaspiną, o plaštakas ir keltis puošė nuostabūs, kruopščiai pagaminti stiklo papuošalai. Iš princesės suknelės medžiagos būtų išėję sijonai dešimčiai mergaičių, tačiau net ir visos klostės negalėjo paslėpti to, kokia ji buvo liauna, ir Bėana negalėjo negalvoti, ar princesė iš viso kada nors valgo. Princesė ilgai žiūrėjo Bėanai į akis, ir ši kaip įmanydama stengėsi atlaikyti žvilgsnį. Buvo tylu, aplinkui viskas sustojo, teliko neišvengiamas Sadėjos grožis, tarsi intensyvus pulsavimas ore. Bėana jautėsi taip, lyg princesė būtų per prievartą grūdusi savo patrauklumą į jos sąmonę. Tada princesė nuleido akis ir nežymiai linktelėjo. Tik tuomet Bėana išdrįso vėl atsistoti, jai dilgčiojo kulkšnis.

– Atnešei man dovaną, – tarė princesė Sadėja, ir tai nebuvo klausimas.

Bėana atsegė mažą rankinuką ir atsargiai išvyniojo iš dvylikos karoliukų sudarytą kaklo papuošalą, kurio gamybą visą laiką nervingai prižiūrėjo meistrė. Nevalia buvo eiti pas princesę be dovanos, o ši negalėjo būti kokia nors paprasta stiklo vaza. Tik dabar Bėana galutinai suvokė, kad ant sosto pakylęs palei princesės Sadėjos kojas sėdėjo dvi stiklės. Kažkuri iš jų ir kostelėjo, kad pažadintų nustėrusią Bėaną. Viena iš stiklių atsistojo ir priėjusi paėmė iš Bėanos papuošalą. Ši krūptelėjo supratusi, kad pažįsta mergaitę. Ji buvo vardu Merėja, už Bėaną dvejis metais jaunesnė stiklapūtė. Jiedvi kurį laiką buvo toje pačioje grupėje Vidurinio kyšulio dirbtuvėse, kol vos keturiolikos Merėja buvo perkelta mokytis individualiai pas vieną iš meistrių. Tai buvo pavydėtinas pasiekimas ir, atrodo, Merėjos nuopelnai tuo nesibaigė. Bėana nežinojo,

ar jai derėtų pasisveikinti su mergaite, tačiau ši neparodė, jog ją atpažino. Merėja paėmė papuošalą ir nunešė jį princesei.

– Dėkui, Ciberžole, – tarė ši, ir Merėja nusišypsojusi vėl atsisėdo prie princesės kojų.

Bėana stengėsi nežiūrėti į princesę, kol ši tyrinėjo papuošalą. Ji nežinojo, ko norėti: kad papuošalas princesei pasirodytų toks puikus, jog Bėana galėtų pasilikti – tai būtų nepaprasta garbė – tačiau ne, juk ji nenorėjo gyventi rūmuose, gūžtis prie princesės kojų kaip augintinis. Ji dairėsi po sosto salę. Abiejose menės pusėse stovėjo keletas nedidelių stalų, prie kurių sėdėjo kažkokios moterys – gal raštininkės, – o ant prabangių minkštasuolių gulinėjo vyresnės stiklės ištaigingomis suknelėmis. Jos vertinamai žvilgčiojo į Bėaną. Tuomet ši pakėlė akis ir pamatė, kad lubas puošia milžiniška stiklo freska, iš spalvotų nugaludintų stiklo gabalėlių nulipdyta mozaika.

– Ar mano kuklūs rūmai tau daro įspūdį? – paklausė princesė Sadėja.

– Taip, princese.

Princesė šiek tiek pasilenkė, kad pasiekusi nubrauktų ilgus juodus Merėjos plaukus į šoną ir jai ant kaklo užsegtų Bėanos gamintą papuošalą. Princesei palietus, Merėja užsimerkė. Bėana nežinojo, ar turėtų susijaudinti, kad viena iš stiklių nešios jos papuošalą, ar įsižeisti, kad princesė nepaėmė jo sau.

– Ačiū, Sadėja, – sušnabždėjo Merėja.

– Prašom, mažoji mano Ciberžole, – atsakė princesė. Bėana suvokė, kad perėjęs per princesės rankas papuošalas daugiau nebebuvo jos dovana: tai buvo dovana pačios princesės. Tuomet ši kreipėsi į Bėaną:

– Štai čia – Aušros stiklės, jos atsisakė buvusio gyvenimo ir

savo vardo ir žengė tarnauti karališkiesiems Aušros rūmams, tarnauti man. Ciberžole ir Čirple, pasveikinkite mergaitę.

Kai buvusi Merėja ir drovi šviesiaplaukė Čirplė linktelėjo Bėnai, ši pagalvojo, kad princesė neprisiminė ir nė nesistengė prisiminti jos vardo. Ir kodėl turėtų? Pakeisti stiklės vardą buvo nauja tradicija Sidrinėje, ją pradėjo princesė Sadėja.

– Na, ar sugalvojai, kaip išspręsti Barmijos problemą? – paklausė princesė.

Čirplė prunkstelėjo – gal ir iš tikrųjų tai priminė čirpimą, – o Ciberžolė šyptelėjo, lyg jai būtų buvę gaila Bėanos.

Bėana mėgino apie tai galvoti, bijojo, kad princesė gali grįžti prie klausimo, tačiau ji nesuprato politikos ar valstybių tarpusavio prekybos, ji suprato tik švytinčią stiklo masę, o ir tą ne visada iki galo.

– Galbūt jeigu... Jeigu parduotume jiems produktus pigiau su sąlyga, kad jie išlaisvintų kuo daugiau vergų. Už kiekvieną išlaisvintą vergą būtų suteikta atitinkama nuolaida per kitą pirkimą?

Bėana nė nenutuokė, ar ką tik pasakė kažką labai labai kvailo.

– Dievaži, mergaite, gal ketini nuvaryti Sidrinėją į bankrotą! – šūktelėjo princesė, tačiau Bėana matė, kad ją pralinksmino.

– Sidrinėja – turtingiausia Vakarinio jūržemio karalystė, – sumurmėjo Bėana.

– Tiesa. Aš esu turtingiausias žmogus Vakariniame jūržemyje.

Tą akimirką princesės balse tarsi koks metalas skimbtelėjo, lyg Bėana būtų girdėjusi byrant monetas, tačiau tai nebuvo mielas garsas.

– Taip, princese.

– Ar nori tapti stikle? – tuomet paklausė princesė Sadėja, tarsi visas tas žaidimas jai būtų nusibodęs ir ji norėtų, kad Bèana dingtų iš akių.

Būtent tada Bèana pastebėjo, kad už sosto kažkas šmurkštelėjo. Galbūt sijono kraštas, o gal tai buvo šešėlis?

– Aš... Stiklės padėtis Sidrinėje yra garbingiausia po princesės, – diplomatiškai pasakė Bèana.

Princesė purkštelėjo. Ir dabar Bèana pamatė: iš už milžiniško stiklo sosto dirščiojo ne vyresnė nei dešimties metų mergaitė, tačiau jos veidas, jos žvilgsnis! Jie buvo tokie lediniai, kad Bèanai pašiorpo rankų oda, juose buvo pernelyg daug kažki kokio žinojimo tokio amžiaus vaikui. Mergaitė valandėlę į ją žiūrėjo, ir tą valandėlę Bèanai atrodė lyg ji mažais, šaltais, laibais pirščiukais būtų suėmusi Bèanos širdį.

– Atneškit kas nors popieriaus, kartu sudarysime sutartį, kad jau syki mergiotė taip nori prie mūsų prisidėti. Čirple, atnešk rašalo ir sugeriamojo popieriaus, – buvo girdėti sakant princesę.

Bèana sumirksėjo, ir vaikas dingo iš akių. Ar ji tik įsivaizdavo? Ar tai tebuvo kažkoks vogčiomis pabėgęs princesės atspindys, kita jos kerų pusė, tai, kas slypi po žerinciais papuošalais ir prabangiais audiniais?

– Pažiūrėkime, reikia rasti tinkamą vardą, – pasakė princesė. Ji greitai rašė, ant kelių pasidėjusi jai atneštą didžiulį baltą popieriaus lapą, mirkė rašiklį Čirplės laikomame rašalo buteliuke, ir retkarčiais nuo galiuko lašelis nutikšdavo į Merėjos – Ciberžolės – juodus plaukus, tačiau ši nekreipė dėmesio.

– Sugertuką, – įsakė princesė, ir Čirplė padavė jai plonytį lakštą, kurį ji prispaudė prie ką tik užrašyto teksto. – Suger-

tukas, – pakartojo princesė, ir jos dailiame veide pasirodė džiūgaujanti, gudri mina. – Tegul tai bus naujasis tavo vardas, Aušros stikle: Sugertukė.

Ji dar kažką parašė ir tuomet sutarties apatiniame kampe taip smarkiai brūkštelėjo, kad rašiklis perrėžė ploną popierių. Bėana žinojo, kas tai per sutartis: ji neribotam laikui atsisakys viso savo galimo turto, giminystės ryšių ir apsisprendimo teisės ir pasiskelbs princesės nuosavybe. O princesė jai pažadės tik geriausia: prabangų gyvenimą, pavydėtinų mokslo galimybių, galią ir garbę. *Sugertukė*. Bėanos akis temdė įsiūčio ašaros, kai virš brūkšnio rašė savo naująjį vardą. Čirplė atrodė nusigandusi, tačiau Ciberžolė nematė nieko daugiau, tik princesę, merginą, į kurią Bėana nenorėjo žiūrėti. O iš už sosto dirsčiojo maža mergaitė, tas velniūkštis – tai nebuvo vaizduotės vaisius: ji spoksojo į Bėaną ir piktdžiugiškai šiepė dantis.

– Įsakau tau galingiausios Vakarinio jūržemio valdovės
teise, įsakau tau kaip Skaisčioji Aušros princesė.
Imk šias knygas ir grįžk į salas, perskaityk jas ir tada
parašyk apie mane.

Ville Koviisto nuotr.

SIIRI ENORANTA (g. 1987 m.) – viena garbiausių Suomijos jaunimo autorių. Jos knygos nominuotos daugeliui prestižinių literatūros premijų. „Graudaragio užkalbėjimas“ – šeštasis jos romanas. Tai magijos pilna istorija apie atokią salą, kurioje gyvena liūdesio žmonės, ir Aušros princesę Sadėją. Sadėjai tik šešiolika, tačiau ji – visagalė valdovė. Jos galioje – suburti aplink save merginas, valdančias stiklą. Jos lobyne – puikiausių stiklo papuošalų kalnai. Niekas nedrįsta prieštarauti princesei, intrigos ir galios žaidimai rūmuose klesti, o viena klastinga maža mergaitė slapta nuo visų verda žudančius nuovirus...

O kitoje vandenyno pusėje gyvena Graudaragio tauta. Kiekvienas šios tautos vaikas, sulaukęs šešerių metų, pamato graudaragi ir sužino, kiek liūdesio jam teks šiame gyvenime. Kuo ilgiau graudaragis pabūna su vaiku, tuo didesnę liūdesio dalį jam teks nešti. Uliui teko pati didžiausia našta – didesnė, nei jis įstengė pakelti. Ir mažas berniukas parašė pagalbos laišką, kurį vandenynas nunešė daug toliau, nei jis manė... Ir jie atplaukė. Tik visai ne jo gelbėti.

„Graudaragio užkalbėjimas“ – istorija, sužavėjusi Suomiją. Pasakojimas apie valdžios troškimą ir trapią kaip stiklas meilę, apie liūdesį, kuris visada su tavimi, apie kovas ir meną. Tamsi, žiauri, aistros ir vilties kupina istorija, pasakojama daugelio balsų, kurie apgaubia ir nuneša į nepažįstamą pasaulį.

ISBN 978-609-466-417-5

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt